

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Första kammaren.

Nr 12.

Lördagen den 16 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Ekeberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 40, med förslag till lag om ändrad lydelse av 50, 54, 80, 91, 93, 124, 132 och 133 §§ i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag;

nr 41, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 42, angående pensioner åt vissa personer;

nr 43, med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 266) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer; samt

nr 44, med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 267) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Upplästes ett till kammaren inkommet dödsbevis av följande lydelse:

Härmed intygas, att *Gustaf Adolf Wahl* avlidit samt att dödsorsaken, enligt min uppfattning, varit den nedan angivna. Enligt vad jag själv känner eller genom trovärdiga personer erfarit, inträffade dödsfallet å Ersta sjukhus den 15 februari 1924 kl. 1.20 f. m., och var den avlidnes ålder 45 år 8 månader och 9 dagar; civilstånd: gift; samhällsställning: direktör; bostad: Stockholms stad, Matteus församling, nr 96 Upplandsgatan. Huvuddödsorsak: influensa epidemica.. Bidragande dödsorsak: bronchopneumonïæ.

Stockholm den 15 februari 1924.

Reinhold Naucér,

leg. läkare.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren att till Konungen avlåta en skrivelse med anmälan om herr Wahls frånfälle och den därigenom inom kammaren uppkomna ledigheten, varefter ett i sådant avseende uppsatt förslag upplästes och godkändes.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om höjning av vissa industritullar;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift;

Första kammarens protokoll 1924. Nr 12.

nr 5, i anledning av väckt motion om ändring av 4 § i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa av försäljning utav pilsnerdricka föranledda missförhållanden; och

nr 7, i anledning av väckta motioner om ändring i vissa delar av förordningen angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt maltdricka; även-
som

första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11 och 17 §§ i lagen den 13 juni 1921 om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter.

Föredrogos och hänvisades till konstitutionsutskottet nedannämnda av herr *Lindhagen* väckta motioner:

nr 208, angående grundlagsändringar beträffande ordningen för samarbete mellan regering och riksdag i utrikespolitiska angelägenheter;

nr 209, om ändrad lydelse av § 54 tredje stycket regeringsformen;

nr 210, om ökat antal ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden;

nr 211, om ändrad lydelse av § 50 andra stycket riksdagsordningen;

nr 212, om förande av protokoll vid utrikesnämndens sammanträden;

nr 213, om skyldighet för utrikesnämnden att till riksdagen avgiva berättelse rörande i nämnden förekomna ärenden m. m.;

nr 214, om utrikespolitiska frågors beredning genom ett ständigt utskott m. m.;

nr 215, om ändrad lydelse av § 12 regeringsformen;

nr 216, om ändrad lydelse av § 56 riksdagsordningen;

nr 217, om skyldighet för ministern för utrikes ärendena att lämna riksdagen framställningar av det utrikespolitiska läget;

nr 218, om ändrad lydelse av § 105 regeringsformen och § 38 mom. 3 riksdagsordningen;

nr 219, om meddelande åt allmänheten av upplysningar om utrikespolitiska frågor m. m.; samt

nr 220, om ändrad lydelse av § 13 regeringsformen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 7, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9 och 10.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—29.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkterna 31 och 32.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 5, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning, bifölles vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 11, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkterna 4 och 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—23.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkterna 24 och 25.

Lades till handlingarna.

Punkterna 26—32.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Ang. ändrade
bestämmelser
om ersätt-
ning till ex-
propriations-
nämnd.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om ersättning till expropriationsnämnd.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 188, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herrar *Osberg* och *Persson* i Björnsbyholm hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till nästkommande riksdag inkomma med förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt expropriationsnämnd i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionen anförts.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Rosén**: Herr talman! Jag finner det beklagligt, att andra lagutskottet icke kunnat tillstyrka ifrågavarande av herrar *Osberg* och *Persson* i Björnsbyholm i andra kammaren väckta motion, som avser skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt expropriationsnämnd. Denna fråga har varit uppe till diskussion inom statsrevisionen men har där icke kunnat fullföljas på grund av bristande tid. Anledningen till att frågan diskuterats inom statsrevisionen har varit, att man funnit, att ersättningarna till sådana nämnder ofta bli oskäligt höga och i stor omfattning drabba statsverket. Motionärerna påvisa, att oskäligt höga arvoden ofta uttagas och att det, när det gäller små förvärv, hänt, att kostnaderna kunnat uppgå till lika stort belopp som ersättningen för den exproprierande egendomen. Vid den senaste granskningen av statsverkets räkenskaper uppmärksammades ett fall, där ersättningen för marken — det gällde framdragande av en ledning — d. v. s. den av expropriationsnämnden utdömda ersättningen, uppgick till omkring 400 kronor, medan kostnaden för expropriationsnämnden uppgick till cirka 2,500 kronor eller sex gånger så mycket som markens värde.

För några år sedan — det var innan nu gällande expropriationslag trädde i kraft, då vi hade niomannanämnd — föreföll det, som om man ofta försökte taga ledamöterna i expropriationsnämnderna från långt avlägsna håll. Detta går ju icke för sig nu. Men på den tiden hände det, när det en gång gällde ett norrländskt landsting, att ledamöterna, däribland några herrar från Stockholm, togo 75 kronor om dagen i arvode — det var före kristiden — under det att en hemmansägare från länet var mera blygsam och nöjde sig med 50 kronor. Han var den enda inom nämnden, som icke hade samvete att taga 75 kronor om dagen. Det var ju även det på den tiden ett orimligt arvode. 100 kronor i dagarvode är nu för tiden ganska sällsynt, tror jag: man går nog i allmänhet högre.

Här är verkligen en ändring av behovet påkallad, och det synes mig, som om en sådan också mycket väl skulle kunna genomföras. Motionärerna ha föreslagit, att det borde utgå dagtraktamente och att detta kunde bestämmas till 30 kronor om dagen jämte reseersättning m. m. Vid statens järnvägar förekommer det ofta, att tvister mellan järnvägen och trafikanten angående förkommet eller skadat gods avgöras av skiljenämnder. Dessa skiljenämnder ha ofta att avgöra frågor, som röra sig om rätt stora belopp, icke sällan betydligt större än när det gäller exempelvis mark för framdragande av elektriska ledningar. Beträffande sådana skiljenämnder gäller den bestämmelsen, att ordföranden har ett bestämt dagarvode — jag tror, att det är 25 kronor för varje sammanträdesdag jämte ett dagarvode för protokollskrivning, som åligger honom — samt att de två ledamöterna ha, jag minns icke, om det är 13 eller 16 kronor om dagen. Det har, så vitt jag känner, icke mött några svårigheter att få ledamöter i sådana

skiljenämnder, fastän ersättningen är mycket blygsam. Det förekommer även i sådana mål, att man liksom i expropriationsmål får ägna rätt mycken tid åt att studera handlingarna i målet.

Då det också är av stort intresse för statsverket, att det här blir en ändring, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till motionen.

Ang. ändrade bestämmelser om ersättning till expropriationsnämnd.

(Forts.)

Greve Spens: Herr talman! Den föreliggande frågan var föremål för ingående behandling, då nu gällande expropriationslag antogs vid 1917 års riksdag. Det väcktes då i vardera kammaren motioner i frågan. Emellertid avstyrkte lagutskottet och avslog riksdagen de väckta motionerna, vilka fullkomligt överensstämde med den motion, som nu föreligger.

Såväl lagutskottet som riksdagen stödde sig då på lagrådets yttrande över det kommittéförslag, som låg till grund för expropriationslagstiftningen. I detta yttrande säges: »Att, såsom i förevarande lagrum förutsattes skola ske, fastställa allmängiltiga grunder, efter vilka ordförande och ledamöter i expropriationsnämnd skola åtnjuta ersättning för uppskattningen, torde stöta på stora praktiska svårigheter. Ena gången kan det gälla ett vidlyftigt och invecklat expropriationsärende, varför kräves ett tidsödande förberedande studium av handlingarna, åtminstone från ordförandens sida, den andra gången åter ett ärende, vars hela behandling av nämnden är undångjord på en eller annan timme. Vid expropriation för en järnväg inträffar i allmänhet, att flera särskilda expropriationsmål handläggas samma dag av expropriationsnämnder med delvis växlande sammansättning. Med hänsyn till det anförda hemställles, att bestämmelsen i fråga undergår sådan ändring, att i enlighet med nu gällande ordning det anförtros åt rätten att bestämma beloppet av den ersättning för uppskattningen, som skall utgå till ordförande och ledamöter i expropriationsnämnd, för den händelse överenskommelse därom ej träffas.» Kommittén hade nämligen upptagit samma förslag, som motionärerna nu komma med, men lagrådet avstyrkte, som sagt, av anförda skäl kommitténs förslag i detta avseende och hemställde, att ersättningsbeloppen skulle bestämmas av rätten.

Jag skall be att få särskilt påpeka, att det står vederbörande parter fritt att göra de anmärkningar mot framställda ersättningsanspråk, som de anse sig ha fog att framställa, vid ärendets handläggning inför rätten, och det är ju alldeles givet, att domstolen, om parterna då anföra giltiga skäl, kommer att taga hänsyn till dessa.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Petré, Bror: Herr talman! Som mitt namn står under det föreliggande utskottsbetänkandet, skall jag be att få säga några ord i frågan, närmast ur min egen domstolserfarenhet. Jag tror icke det skulle vara lämpligt att slå in på den väg motionärerna föreslå. Förslaget har, såsom av utskottets utlåtande framgår, tidigare varit uppe till övervägande vid flera riksdagar, innan man vid expropriationslagens antagande 1917 utan meningsskiljaktighet intog den ståndpunkt i frågan, som gällande lag innehåller.

Min erfarenhet från domstolarna i expropriationsärenden — och den sträcker sig över rätt så många år — säger mig bestämt, att dessa ärenden äro så växlande till sin omfattning och av desamma berörda värden samt särskilt vad angår ordförandena i expropriationsnämnderna beträffande nödiga, ofta tidsödande förarbeten, att det synes klokt och riktigt att icke på förhand fixera en viss för alla fall gällande dag ersättning, som, fränsett ordförandens gottgörelse för kallelsekostnad och protokollsföring, skall innebära betalning för det med uppdraget förenade arbetet och därav föranledda tidspilan. Jag har nyligen haft anledning genomgå handlingarna till ett expropriationsärende, som gällde beredande

Ang. ändrade
bestämmelser
om ersätt-
ning till ex-
propriations-
nämnd.
(Forts.)

av tryggade bostadsförhållanden åt befolkningen i ett fiskeläge; och jag vågar påstå, att det arbete och den tid, som nämndens ordförande i det ärendet måst nedlägga på dess förberedande, icke skulle i någon rimlig mån blivit ersatt genom ett dagarvode av nu ifrågasatt storlek. Jag tror, att om vederbörande icke kunna enas om arvodesbeloppet, är det lämpligare att låta domstolen, som handhaft expropriationsmålet, avgöra detta efter samma skälighetsgrunder som komma till tillämpning i varje annat mål, där det gäller prövning av parters anspråk å rättegångskostnader. Jag kan icke tro, att det skulle vara ur rättvisans synpunkt tillrådligt, att man på nu föreslaget sätt för alla slag av expropriationsärenden fixerade ersättningens storlek. Jag ber därför att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;
Nej — 35.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i 45 § i lagen om fattigvården; samt

nr 5, i anledning av väckt motion om viss ändring i 46 § i lagen om fattigvården.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid föredragning av de vid sammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna hänvisades dessa, nr 40 till behandling av lagutskott, nr 41 till jordbruksutskottet samt nr 42—44 till bankoutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11,45 f. m.

In fidem
Lode Wistrand.

Tisdagen den 19 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Herr statsrådet *Ekeberg* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse nr 48, angående muntligt meddelande till riksdagen i viss fråga.

*Ang. muntligt
meddelande till
riksdagen i
viss fråga.*

Efter föredragning av denna skrivelse yttrade

Herr talmannen: I anslutning till den unplästa skrivelser får jag meddela, att jag kommer att utsätta tiden för det plenum, som kommer att hållas för mottagande av angivna meddelande, till instundande torsdag kl. 3,30 e. m.

Herr andre vice talmannen erhöll nu ordet och anförde: Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta, att i avseende å det sammanträde, som kommer att hållas för mottagande av ifrågavarande meddelande, icke skola tillämpas bestämmelserna i § 14 mom. 2 av kammarens ordningsstadga och att följaktligen de vid detta sammanträde förekommande yttranden icke skola inflyta i kammarens protokoll.

Då någon föredragningslista vid nu ifrågavarande sammanträde icke torde vara erforderlig och tryckningen av en sådan allenast skulle medföra onödig kostnad, får jag vidare hemställa, att kammaren måtte besluta, att i avseende å berörda sammanträde icke heller skall tillämpas den i § 18 mom. 4 av ordningsstadgan intagna bestämmelsen, att föredragningslista bör före varje sammanträde anslås och ett tryckt sammandrag därav utdelas.

Herr Lindhagen: Det är ju svårt att besluta, att förhandlingarna icke skola tagas till protokoll, när man icke har en aning om, vad det rör sig om. I regel anser jag, att dylika sammanträden böra vara offentliga. Den erfarenhet, jag har haft av hemliga sammanträden, är den, att de frågor, som där framförts, varit av den mest enkla och primitiva beskaffenhet och att de kunnat offentliggöras när och var som helst. Jag förmodar, att även det, som kommer att meddelas vid det blivande sammanträdet, är av samma natur, men då jag, herr talmann, icke är insatt i ärendet utan måste böja mig för den auktoritativa befallningen, kan jag icke tillåta mig något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad herr andre vice talmannen därunder hemställt.

På sedermera gjord proposition beslöts att ifrågavarande kungl. skrivelse skulle läggas till handlingarna.

Justerades protokollen för den 13 och den 15 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 19, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av bibliotekets styrelse och förvaltning.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 3—7 samt första lagutskottets utlåtande nr 6.

Anmälades och bordlades andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om fattigvården.

Avgåvos och hänvisades till konstitutionsutskottet nedannämnda motioner:
nr 221, av herr *Lindhagen*, om avskaffande av riksdagens första kammare;
nr 222, av herr *Lindhagen*, om avskaffande av lagrådet eller åvägabringande av ändrade bestämmelser rörande dess befogenhet; samt
nr 223, av friherre *Adelswärd*, om ändrad lydelse av § 54 regeringsformen och § 50 riksdagsordningen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,38 e. m.

In fidem
Lode Wistrand.
